

DE FLORA- EN FAUNAWET IN FRYSLÂN

Klaas van Dijk (Vogelbescherming Nederland)

De nieuwe Flora- en faunawet zorgt voor de nodige consternatie. Eerst vanuit de jachtwereld, maar nu ook vanuit de hoek van natuurbeschermers. De wet is al in mei 1998 door de Eerste Kamer aangenomen, maar pas op 1 april 2002 in werking getreden. Veel meer dan voorheen hebben provincies een belangrijke uitvoerende en beleidsmatige rol gekregen. Omdat er bij veel mensen onduidelijkheid bestaat over deze wet, volgen in deze bijdrage enige achtergronden. Want hoe zit dat nu, mogen Grauwe ganzen inderdaad bejaagd worden in het broedseizoen en zijn ook Kautwtjes vogelvrij verklaard? Hoog tijd om eens een nader kijkje in de keuken van deze nieuwe wet te nemen.

In de Flora- en faunawet staat de bescherming van flora en fauna als uitgangspunt voorop. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de aanhef van de wet, waar de intrinsieke waarde van in het wild levende diersoorten uitdrukkelijk wordt erkend. Tevens blijkt dit uit de algemene zorgplicht die in de wet is opgenomen. Andere winstpunten zijn een reductie van het aantal vrij bejaagbare soorten (nu alleen nog maar Wilde eend, Fazant, Houtduif, Haas en Konijn), de sluiting van plezierjacht in alle Vogelrichtlijngebieden, Ramsar wetlands en gebieden die onder de Natuurbeschermingswet vallen en de bevoegdheid van provincies om het zoeken en rapen van kievitseieren te verbieden. Tot slot moeten voortaan alle ontheffingen in de Staatscourant en in een lokaal of regionaal blad gepubliceerd worden. Friese ontheffingen verschijnen in de Leeuwarder Courant.

De Flora- en faunawet geldt (onder andere) voor alle van nature op het Europese grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie voorkomende vogelsoorten. De bescherming blijkt het duidelijkst uit de algemene verbodsbepalingen die in de Flora- en faunawet zijn opgenomen. Het gaat hierbij onder andere om het verbod beschermde dieren te doden, opzettelijk te verontrusten of hun nesten te vernielen. Wel bestaan op al deze verboden uitzonderingen en de regeling daarvan beslaat het grootste deel van de wetgeving. Zo vallen gedomesticeerde exemplaren van vier vogelsoorten (Soepgans, Soepeend, Stadsduif/Postduif en Kanarie) niet onder het beschermingsregime van de Flora- en faunawet.

DE LIJST VAN 3 EN DE LIJST VAN 21

Naast de Flora- en faunawet zelf is er ook nog een aantal uitvoeringsbesluiten (algemene maatregelen van bestuur) en zogenaamde ministeriële regelingen waarin bepaalde onder-

De Nijlgans mag gedood worden bij schade aan fauna en/of landbouwgewas. foto: Anton Huitema

delen verder zijn uitgewerkt. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het 'Besluit beheer en schadebestrijding dieren' waarin is vastgelegd welke diersoorten veelvuldig belangrijke schade veroorzaken aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren (vaak voor het gemak samengevat onder het begrip landbouwschade). Er zijn drie soorten (Houtduif, Mol en Konijn) op een landelijke vrijstellingslijst gezet, omdat ze in heel Nederland veelvuldig belangrijke schade aanrichten. Iedere grondgebruiker is het toegestaan deze drie soorten te doden, echter alleen ter voorkoming van belangrijke landbouwschade. Wel zijn er voorschriften hoe de dieren mogen worden gevangen en gedood. Zo mag afschot alleen gebeuren door personen met een geldige jachtakte. Daarnaast bevat het 'Besluit beheer en schadebestrijding dieren' een lijst van 21 soorten (drie soorten zoogdieren, rest vogels) die in delen van Nederland veelvuldig belangrijke landbouwschade kunnen aanrichten. Voor deze 21 soorten moet de provincie beoordelen in hoeverre ze dusdanig veelvuldig belangrijke landbouwscha-

de veroorzaken, dat ze op de provinciale vrijstellingslijst geplaatst kunnen worden. Provincies kunnen voor één of meer van deze 21 soorten een vrijstelling verlenen van het verbod om ze opzettelijk te verontrusten of te doden. Wel moeten provincies terughoudend met deze bevoegdheid omgaan. Er mag dus geen vrijstelling voor doden gegeven worden als de schade ook voorkomen kan worden door dieren te verontrusten. Ook moet duidelijk zijn dat er 'geen andere bevredigende oplossing' mogelijk is. Zo is er bijvoorbeeld sedert enige jaren een schadevergoedingsregeling voor landbouwschade veroorzaakt door Smienten en overwinterende ganzen. De regeling houdt in dat, na melding van de landbouwer, alle landbouwschade van Smienten en overwinterende ganzen geheel vergoed wordt, zonder dat daarvoor zelfs preventieve maatregelen genomen hoeven te worden. Daarnaast zijn er in Fryslân een aantal ganzengedooogebieden waar extra regelingen gelden. In deze gebieden (onder andere de polder van Schiermonnikoog, rondom Anjum, tussen Heeg en Gaastmeer, bij De Deelen en

bij de Friese IJsselmeerkust) krijgen boeren in ruil voor extra activiteiten (iets doen of juist iets laten) een vaste, extra vergoeding voor de opvang van overwinterende ganzen.

FRIESE LIJSTEN EN BELEID

Provinciale Staten van Fryslân hebben in juni bij provinciale verordening vastgesteld dat 14 vogelsoorten (Knobbelzwaan, Kleine rietgans, Grauwe gans, Kolgans, Brandgans, Rotgans, Smient, Wilde eend, Meerkoet, Ekster, Kauw, Roek, Zwarte kraai en Spreeuw) en 1 soort zoogdier (Haas) door iedere grondgebruiker opzettelijk mogen worden verontrust, maar alleen ter beperking of voorkoming van belangrijke landbouwschade. Ook mag iedere gebruiker van opstallen en daarbij behorende erven deze 15 soorten verontrusten. Twee soorten (Kauw en Zwarte kraai) zijn op de provinciale 'dodenlijst' gezet; beide soorten mogen dus door grondgebruikers ook worden gedood. Dit doden mag echter alleen op percelen waar landbouwschade dreigt of voorkomt.

Begin juli hebben Gedeputeerde Staten van Fryslân een besluit genomen over schadebestrijding van (onder andere) exoten en gedomesticeerde soorten. Het besluit geldt voor alle gronden binnen de provincie. Als gevolg hiervan mogen jachthouders en alle muskusratbestrijders in dienst van Wetterskip Fryslân Muskusratten en Beverratten doden. Jachthouders mogen vier soorten (Rosse stekelstaart-eend, Wasbeer, Marterhond en 'verwilderde' Kat) doden om schade aan fauna te voorkomen, drie soorten (Soepgans, Soepeend en Stadsduif) doden om landbouwschade te voorkomen en Nijlganzen doden bij schade aan fauna en/of landbouwgewassen. Bovendien mogen grondgebruikers en jachthouders bij landbouwschade Canadese ganzen verontrusten (dus niet doden) en eieren hiervan rapen.

SLOTWOORD

Tot zover deze bijdrage voor Twirre over enige aspecten over de Flora- en faunawet. In een van de komende nummers zal hier vast nog eens op terugkomen worden. Veel informatie over de Flora- en faunawet is ook op internet te vinden www.minlnv/thema/groen/natuur. Mochten er mensen zijn die nog vragen hebben, bel, schrijf of mail me gerust.

Alle verdere informatie over het Friese beleid ten aanzien van de Flora- en faunawet is te vinden in de nota 'Libje en libje litte'. Eind oktober is de laatste hand gelegd aan de definitieve versie van deze nota, ook te vinden op internet: <http://www.fryslan.nl>.

ONTHEFFINGEN

Onder de nieuwe Flora- en faunawet hebben Gedeputeerde Staten ook de bevoegdheid gekregen om ontheffingen te verlenen, bijvoorbeeld van het verbod beschermde dieren te veronrusten, te doden of nesten te vernielen. De wet geeft aan in welke gevallen zo'n ontheffing verleend kan worden. Het voorkómen van belangrijke landbouwschade is daar één van, maar ook de veiligheid van het luchtverkeer, het voorkomen van schade aan flora en fauna en het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid. Zo is onlangs aan de Koninklijke Luchtmacht een ontheffing verleend om de komende vijf jaar op het terrein van de vliegbasis Leeuwarden vogels opzettelijk te mogen veronrusten.

Het is uitdrukkelijk de bedoeling van de Flora- en faunawet dat ontheffingen in principe alleen verleend worden aan een Faunabeheereenheid (FBE). Dit is een door de provincie erkend samenwerkingsverband van jachthouders (grondgebruikers en jagers). Een belangrijke taak van de FBE is het schrijven van een faunabeheerplan, een openbaar en door de provincie goed te keuren rapport. In een faunabeheerplan moet voor iedere diersoort een deugdelijke onderbouwing worden geleverd van de noodzaak voor de ontheffing. Bovendien moet sprake zijn van een planmatige aanpak, waarbij tevens wordt geëist dat aangetoond wordt of een bepaalde maatregel (bijvoorbeeld het doden van Eksters) effectief is om de schade te voorkomen.

Jachthouders zijn van plan om één FBE in Fryslân op te richten, maar hebben tot eind oktober (het moment waarop deze bijdrage is geschreven) deze stap nog steeds niet gezet. Hierdoor moeten Gedeputeerde Staten noodgedwongen steeds aparte ontheffingen verlenen. Veel extra werk dus en ook in strijd met de bedoeling van de Flora- en faunawet.

Overigens moet benadrukt worden dat het nieuwe ontheffingenbeleid in grote lijnen een voortzetting is van de bestaande praktijk onder de oude Jachten Vogelwet. Het gaat hierbij onder andere over de noodzaak van een voldoende onderbouwing, een verplichting tot het nemen van voldoende preventieve maatregelen en een eigen risico bij landbouwschade. Omdat er vroeger geen publicatieplicht was, bleven toen veel meer zaken onbekend.

Wel is er op nogal wat Friese ontheffingen het een en ander aan te merken. Dat blijkt onder andere uit een gerechtelijke uitspraak over ontheffingen verleend voor het doden van Zwarte kraaien en Kauwen. Ook bij ontheffingen voor Grauwe ganzen is niet in alle gevallen even zorgvuldig te werk gegaan. Zo hadden Gedeputeerde Staten bij een ontheffing voor het doden van overzomerende Grauwe ganzen op de Warkumerbinnenwaard 'vergeten' dat het gebied grenst aan het Nb-wet gebied de Warkumerbûtenwaard. Er ontbrak een aparte vergunning die op grond van de externe werking van de Nb-wet noodzakelijk is voor een rustversturende activiteit als afschot. Bij vier andere ontheffingen om overzomerende Grauwe ganzen in en rond de Alde Feanen te doden, bleek de provincie geen rekening gehouden te hebben met het gegeven dat de Alde Feanen als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Hopelijk zijn dit soort kanttekeningen aanlooppunten bij de uitvoering van de wet.